

Олег Топузов – доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України, директор Інституту педагогіки НАПН України, віцепрезидент Національної академії педагогічних наук України, м. Київ, Україна.

Коло наукових інтересів: методологія педагогічних досліджень, теорія і методика організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти.

✉ proftop@ukr.net

iD <https://orcid.org/0000-0001-7690-1663>

першої професійної освіти ДЗВО «Університет менеджменту освіти», м. Київ, Україна.

Коло наукових інтересів: професійна освіта, інноваційні підходи до навчання, професійний розвиток фахівців в умовах формальної, неформальної та інформальної освіти.

✉ sidorenko34@gmail.com

iD <https://orcid.org/0000-0002-6626-4581>

Вікторія Сидоренко – доктор педагогічних наук, професор, директор Білоцерківського інституту непе-

Світлана Алексеєва – доктор педагогічних наук, головний науковий співробітник відділу дидактики Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ, Україна.

Коло наукових інтересів: методологія педагогічних досліджень, дидактика, теорія і технології навчання.

✉ sv-05@ukr.net

iD <https://orcid.org/0000-0002-8132-0465>

УДК 378.016

<https://doi.org/10.32405/2411-1317-2025-1-5-14>

ПРОФІЛЬНА СЕРЕДНЯ ОСВІТА ПРОФЕСІЙНОГО СПРЯМУВАННЯ: МІЖ НАДІЄЮ ТА ДІЙСНІСТЮ

Анотація. Профільна середня освіта є продовження реформи Нової української школи У статті проаналізовано можливості Нової профільної середньої освіти професійного спрямування й досліджені очікування здобувачів освіти та роботодавців від її реалізації. Констатовано, що

відповідно до Закону «Про освіту» (2017) здобуття профільної середньої освіти гарантується за академічним або професійним спрямуванням. Здобуття профільної середньої освіти за професійним спрямуванням буде відбуватися на базі вже існуючих професійно-технічних закладів освіти та закладів фахової передвищої освіти. Здійснено огляд статистичних даних, відповідно до яких в Україні приблизно 35 % випускників 9 класів обирають професійну освіту, для порівняння – у Швейцарії, Німеччині та Австрії – ця частка становить до 70 %.

Схарактеризовано низку переваг як для здобувачів, закладів освіти, так і для ринку праці від запровадження профільної середньої освіти професійного спрямування. Наприклад, здобувачам освіти дає змогу отримати знання та навички, які необхідні для успішного працевлаштування за обраною професією; сформувати стійку мотивацію до навчання, чітко визначити кар'єрні цілі; сприяє розвитку професійних компетентностей, практичних навичок під час реалізації реальних проєктів та співпраці з підприємствами; можливості раннього працевлаштування, спрощений доступ до стажування та першої роботи. А для закладів освіти – підвищення якості освітнього процесу, осучаснення освітніх програм відповідно до вимог ринку праці, запровадження інноваційних методів навчання та цифрових технологій; оптимізація навчального процесу з гнучкістю програм, які можна адаптувати до запитів суспільства; стимулювання викладачів до професійного розвитку та співпраці з бізнесом; покращення матеріально-технічної бази, залучення інвестицій та грантів на розвиток профільного навчання, оновлення обладнання та навчальних ресурсів; задоволення потреб регіонального ринку праці, підготовка фахівців, які відповідають потребам місцевої економіки, зміцнення регіональної економіки; підвищення конкурентоспроможності закладу, приваблення більшої кількості учнів через актуальні профілі навчання, створення іміджу сучасного закладу, що готує затребуваних спеціалістів.

Висвітлено результати онлайн опитування щодо очікувань і задоволеністю станом навчання, викладання, рівня наблизеності до професійних запитів здобувачів освіти та роботодавців.

Узагальнено рекомендації, які необхідно враховувати для профільної середньої освіти за професійним спрямуванням і які мають значення для підготовки молоді до реального професійного життя, з орієнтацією на потреби роботодавців. Такий підхід уможливить оцінювання відповідності освітніх програм сучасним вимогам ринку праці, скоригувати навчальні плани відповідно до реальних потреб галузі, підвищити конкурентоспроможність випускників, адаптуючи навчальний процес до вимог професійного середовища.

Ключові слова: профільна середня освіта, професійне спрямування, онлайн-анкетування роботодавців, освітні потреби здобувачів освіти, професійно орієнтований підхід.

Постановка проблеми. У 2027 році має запрацювати профільна середня освіта як продовження реформи Нової української школи. Здобуття профільної середньої освіти гарантується за академічним / професійним спрямуванням: академічне – профільне навчання на основі поєднання змісту освіти, визначеного стандартом профільної середньої освіти, і поглибленого вивчення окремих предметів з урахуванням здібностей та освітніх потреб здобувачів освіти з орієнтацією на продовження навчання на вищих рівнях освіти; професійне – орієнтоване на ринок праці, це профільне навчання на основі поєднання змісту освіти, визначеного стандартом профільної середньої освіти та професійно орієнтованого підходу до навчання з урахуванням здібностей і потреб учнів (Закон «Про освіту», 2017). Сьогодні передбачається, що здобуття профільної середньої освіти за професійним спрямуванням буде відбуватися на базі вже існуючих професійно-технічних закладів освіти та закладів фахової передвищої освіти. Необхідно зазначити, що за результатами статистичних даних, в Україні приблизно 35 % випускників 9 класів обирають професійну освіту, для порівняння – у Швейцарії, Німеччині та Австрії – ця частка становить до 70 %. У більшості країн Європи метою – є підготовка більш ніж 50 % молоді з професійною освітою, оскільки саме це відповідає потребам сучасного ринку праці (Фасоля, 2024).

Професійне спрямування забезпечує орієнтацію освітнього процесу на підготовку до майбутньої професійної діяльності, розвиток компетентностей, навичок, необхідних для обраної

професійної сфери. Особа, яка отримує середню профільну освіту за програмою професійного спрямування, одночасно отримує ступінь кваліфікованого робітника.

Запровадження профільної середньої освіти професійного спрямування має ряд переваг як для здобувачів освіти, закладів освіти так і для ринку праці, зокрема:

- *для здобувачів освіти*: дає змогу отримати знання та навички, які необхідні для успішного працевлаштування за обраною професією; сформувати стійку мотивацію до навчання, чітко визначити кар'єрні цілі; сприяє розвитку професійних компетентностей, практичних навичок, на основі реалізації реальних проектів та співпраці з підприємствами; можливості раннього працевлаштування, спрощений доступ до стажування та першої роботи, підготовка до подальшого навчання, можливість продовжити освіту у закладах вищої освіти;
- *для закладів освіти*: підвищення якості освітнього процесу, осучаснення навчальних програм відповідно до вимог ринку праці, запровадження інноваційних методів навчання та цифрових технологій; оптимізація навчального процесу на засадах гнучкості програм, які мають бути адаптовані до запитів суспільства; розширення можливостей для педагогічного колективу, підвищення кваліфікації викладачів через нові освітні підходи, стимулювання викладачів до професійного розвитку та співпраці з бізнесом; покращення матеріально-технічної бази, залучення інвестицій та грантів на розвиток профільного навчання, оновлення обладнання та навчальних ресурсів; задоволення потреб регіонального ринку праці, підготовка фахівців, які відповідають потребам місцевої економіки, зміцнення регіональної економіки через розвиток освіти; підвищення конкурентоспроможності закладу, приваблення більшої кількості учнів через актуальні профілі навчання, створення іміджу сучасного закладу, що готує затребуваних спеціалістів.
- *для ринку праці*: підготовка кваліфікованих спеціалістів, що мають базові професійні навички ще до вступу на роботу, зниження дефіциту кадрів у затребуваних галузях; зменшення розриву між освітою та вимогами ринку праці, обов'язкове адаптування навчальних програм до потреб роботодавців, підготовка випускників готових до сучасних викликів і технологій; розвиток дуальної освіти та практичного навчання, співпраця підприємств із закладами освіти для підготовки майбутніх працівників на реальних кейсах та забезпечення їх можливості раннього стажування; скорочення періоду адаптації молодих спеціалістів (молодь швидше входить у професійне середовище, а роботодавці отримують готових до роботи співробітників); підвищення продуктивності праці за рахунок компетентності працівників, що краще виконують свої завдання; зниження рівня безробіття серед молоді, учні мають змогу раніше визначитися з професійним шляхом, працевлаштування випускників профільних програм стає простішим; зміцнення економіки та розвитку регіонів, ринок праці наповнюється спеціалістами, які відповідають його потребам, посилюється конкурентоспроможність компаній та галузей.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемами реалізації профільної середньої освіти приділяється увага науковців, зокрема, концептуальні засади для нової української школи (профільна середня освіта) висвітлено в працях В. Кременя, О. Топузова, О. Ляшенка, Ю. Мальнованого, Т. Засекіна; шляхи реалізації профільної середньої освіти в умовах реформування української школи визначав О. Ляшенко, формування обов'язкових освітніх компонентів профільної середньої освіти – Т. Засекіна, реалізація профільної середньої освіти професійного спрямування у закладах професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти – М. Пригодій (Пригодій, 2024), стратегічні орієнтири та успішні практики профільної середньої освіти професійного спрямування – С. Алексєєва (Алексєєва, 2024а; 2024б; 2024с), проєктування моделі профільної середньої освіти за змістом нової редакції професійного стандарту вчителя ЗЗСО – В. Яценко, нормативно-правове забезпечення профільної середньої освіти – О. Малихін, Н. Арістова, взаємодія загальної середньої та позашкільної освіти в організації профільного навчання – І. Мосякова тощо.

Мета дослідження полягає у виявленні можливостей Нової профільної середньої освіти професійного спрямування й дослідженні очікувань здобувачів професійної освіти та роботодавців від її реалізації.

Методи дослідження. З метою отримання об'єктивної інформації щодо очікувань і задоволеності станом навчання, викладання, рівня наблизеності до професійних запитів здобувачів професійної освіти та потреб ринку праці в межах проєкту «Багаторічна програма стійкості для України» ЮНІСЕФ «Education Cannot Wait», за підтримки Міністерства освіти і науки України, проводилось онлайн-опитування (2024). Вибірка респондентів становила 1303 особи, із них: 1113 здобувачів закладів професійної (професійно-технічної) освіти; 154 викладачі закладів професійної (професійно-технічної) освіти; 20 директорів (заступників директорів) закладів професійної (професійно-технічної) освіти; 16 роботодавців і ключових стейкхолдерів. В онлайн-опитуванні взяло участь 13 закладів професійної (професійно-технічної) освіти з різних областей України (Чернівецька, Львівська, Хмельницька, Київська, Дніпропетровська, м. Львів, м. Київ) (Сидоренко, 2025).

Рис. 1. Респонденти онлайн-опитування (2024 рік)

Результати дослідження та їх обговорення. Як ми вже зазначали в межах проєкту «Багаторічна програма стійкості для України» ЮНІСЕФ «Education Cannot Wait» було проведено онлайн-опитування здобувачів і викладачів закладів професійної (професійно-технічної) освіти та роботодавців з метою дослідження очікувань від реформи профільної середньої освіти, яка покликана індивідуалізувати освіту, забезпечити свободу вибору й наблизити її до потреб молоді та ринку праці.

Зазначимо, що це одне з небагатьох онлайн-опитувань, де досліджувалися очікування роботодавців, оскільки думка роботодавців дуже важлива, адже свідчить про реальну відповідність підготовки випускників потребам ринку праці. Унікальністю онлайн-опитування є те, що було використано наскрізні питання для порівняння відповідей здобувачів освіти та роботодавців, що дало змогу оцінити потреби й очікування від реалізації Нової профільної середньої освіти професійного спрямування.

Під час онлайн-опитування були досліджені ключові питання щодо вимог роботодавців до випускників, з'ясовано, які компетенції та навички є критично важливими для працевлаштування, чи відповідає освітня програма формуванню відповідних компетентностей. Вивчався досвід взаємодії роботодавців із випускниками, наскільки такий досвід позитивний, з якими труднощами стикаються компанії при працевлаштуванні випускників, чи проводять компанії додаткове навчання або стажування для випускників, які навички найчастіше потребують доопрацювання.

За результатами онлайн-анкетування роботодавців встановлено, що загальний ступінь задоволення роботодавців професійною підготовкою випускників становить 3,88 бали з можливих 5 балів. Найбільш поширеними формами співпраці підприємства (організації) із закладами професійної (професійно-технічної) освіти, роботодавці назвали організацію виробничої практики – 93,8 %; стажування – 56,3 %; профорієнтацію і кар'єрне консультування – 43,8 %; надання обладнання та іншої допомоги – 37,5 %; підвищення кваліфікації викладачів і майстрів виробничого навчання закладу професійної (професійно-технічної) освіти на підприємстві – 31,3 %.

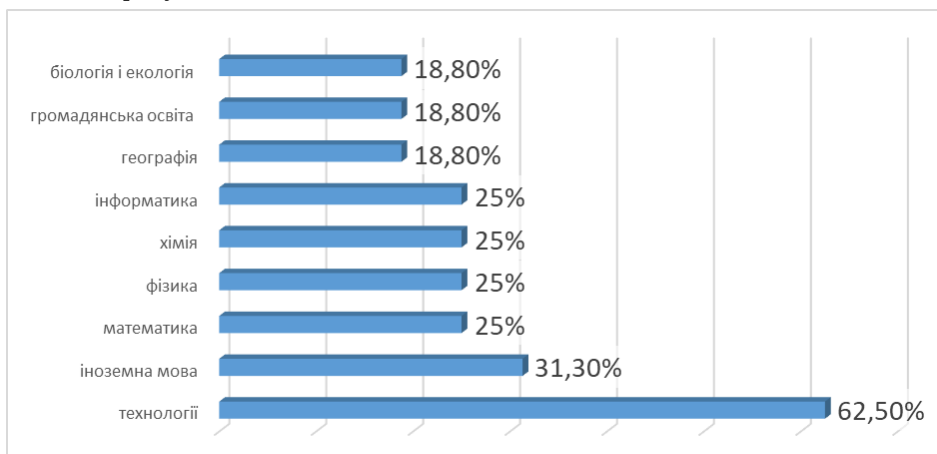
Рис. 2. Найбільш поширені форми співпраці підприємства (організації) із закладами професійної (професійно-технічної) освіти (за результатами онлайн-анкетування роботодавців)

Найбільшою перевагою освітніх програм, за якими мають навчатися майбутні кваліфіковані робітники в закладах професійної (професійно-технічної) освіти, роботодавці назвали: орієнтація на практику – 62,5 %; поєднання теоретичних знань і практичних умінь – 56,3 %; навчання на сучасному обладнанні – 56,3 %; сучасність змісту – 43,8%; опанування цифрових технологій – 37,5 %.

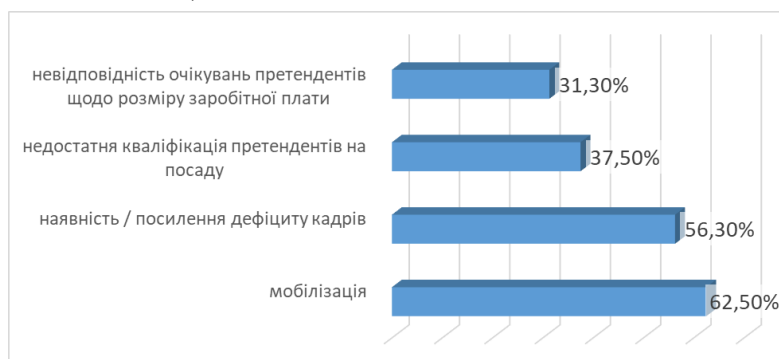
Рис. 3. Найбільша перевага освітніх програм, за якими мають навчатися майбутні кваліфіковані робітники в закладах професійної (професійно-технічної) освіти, на думку роботодавців.

На думку роботодавців, у випускників закладів професійної (професійно-технічної) освіти бракує знань із таких загальноосвітніх предметів: технології – 62,5 %; іноземна мова – 31,3 %; математика – 25 %; фізика – 25 %; хімія – 25 %; інформатика – 25 %; географія – 18,8 %; громадянська освіта – 18,8 %; біологія і екологія – 18,8 %. Також роботодавці (43,8 %) готові надати допомогу (консультації, експертизу) у розробленні освітніх програми (навчальних програм) за професійним спрямуванням.

Рис. 4. Предмети, з яких бракує знань у випускників закладів професійної (професійно-технічної), на думку роботодавців.

До проблемних аспектів роботодавці віднесли брак співпраці підприємств із закладами освіти, серед основних причин назвали: відсутність такої потреби – 56,3 %; а також нестачу підготовки майбутніх працівників за актуальними для цих підприємств напрямками в закладах професійної освіти (заклади освіти не готують для виробництва потрібних фахівців) – 25 %; заклади освіти не зацікавлені у співпраці – 12,5 %; негативний досвід співпраці мали – 6,3 % роботодавців. Серед актуальних проблем роботодавців є труднощі з підбором працівників у 2025 році, так зазначили 31,3 % опитаних роботодавців. Серед перешкод у доборі працівників роботодавці виокремили такі: мобілізація – 62,5 %; наявність / посилення дефіциту кадрів – 56,3 %; недостатня кваліфікація претендентів на посаду – 37,5 %; невідповідність очікувань претендентів щодо розміру заробітної плати – 31,3 %.

Рис. 5. Основні перешкоди у доборі працівників, на думку роботодавців.

З метою отримання об'єктивної інформації щодо очікувань від реалізації Нової профільної середньої освіти професійного спрямування проводилося онлайн-опитування здобувачів освіти,

де у питальнику серед наскрізних були запитання про найбільш затребувані навички. Так, на думку здобувачів і викладачів закладів професійної освіти – найбільш затребуваними навичками є «здатність оцінювати ситуацію і самостійно ухвалювати рішення» (56,5% викладачі і 65,8% здобувачі), «комунікація, саморегуляція» (57,8% викладачі і 44,7% здобувачі), «робота в команді» (51,3% викладачі і 63,3% здобувачі), «стесостійкість» (51,6% викладачі і 43,7% здобувачі). Роботодавці – надають перевагу таким навичкам, як: уважність (61,1%), орієнтація на результат (61,1%), відповідальне ставлення працівника до роботи (50%), уміння працювати з відповідним обладнанням (50%), робота в команді (44,4%). Найменш затребувані, на думку роботодавців, є такі навички, як: тактовність (22,2%), володіння державною мовою (22,2%), знання європейських норм і стандартів (22,2%), навички роботи з даними (11,1%), інтеграція в робочі процеси систем штучного інтелекту (11,1%).

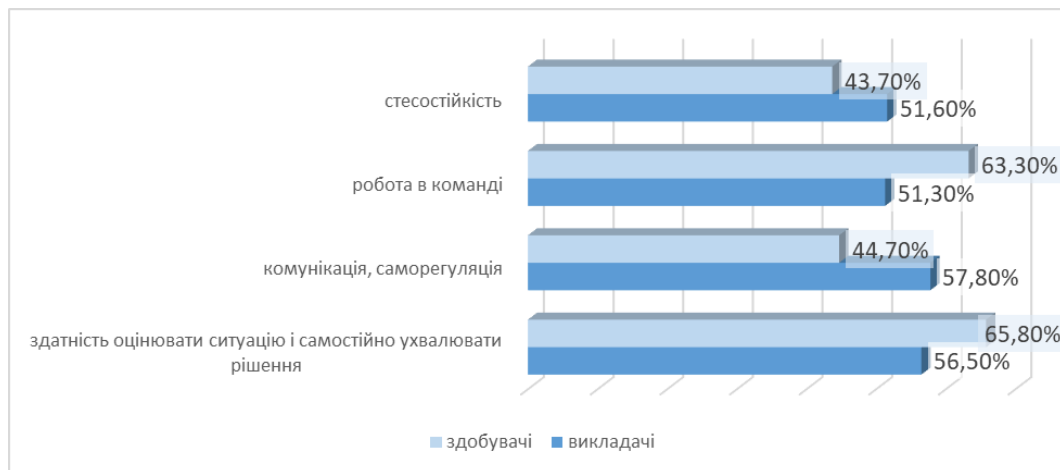

Рис. 6. Найбільш затребувані навички, на думку здобувачів і викладачів закладів професійної освіти.

Рис. 7. Найбільш затребувані навички, на думку роботодавців.

За результатами онлайн-опитування здобувачів освіти визначено, що більшість здобувачів (54 %) планують працювати за фахом, а це підтверджує важливість адаптації навчальних програм до реальних потреб ринку праці. Основним мотивом навчання здобувачі вважають бажання досягти професійного, кар'єрного та особистого успіху (58 %), вони цінують дисципліни, які орієнтовані на підготовку до майбутньої професії (53 %), а також уважають, що приклади успішних людей професійної галузі мають надихати (34 %). Здобувачі закладів професійної освіти висловили запит на оновлення системи навчання, зокрема, зробити її більш цікавою та практико-орієнтованою (39 %). Існує певний запит на покращення освітнього процесу шляхом залучення фахівців із різних галузей до проведення навчальних занять (26 %). Особливий акцент зроблено на необхідність перегляду підходів до оцінювання знань (19 %). Значна частина респондентів цінує соціальну взаємодію з викладачами та одногрупниками (51 %), що підкреслює важливість сприятливого соціального середовища в навчанні. Проблемні аспекти в освіті, на думку здобувачів, пов'язані з недостатньою матеріально-технічною базою та відсутністю сучасного обладнання в закладах професійної освіти, що є ключовою проблемою (39 %); також зазначено про низький рівень використання інтерактивних технологій навчання (19 %) і потребу їх активного впровадження.

Узагальнюючи результати опитування можна окреслити певні рекомендації, які мають бути враховані для успішного реформування профільної середньої освіти професійного спрямування, зокрема:

- створення освітніх програм, які забезпечують компетентнісне, практико-орієнтоване навчання (знання для реальних професійних ситуацій, зв'язок з професійним успіхом);
- обґрунтувати нові ефективні підходи до оцінювання результатів навчання, упровадження інтерактивних технологій, з метою залучити здобувачів до освітнього процесу, зацікавити їх;
- забезпечення психологічної підтримки та соціального супроводу молоді для розвитку стесостійкості, впевненості у власних силах, подолання страху перед конкуренцією.

Щодо роботодавців, то вони радять уможливити навчання на сучасному обладнанні, розширити форми державно-приватного партнерства у підготовці, забезпечити впровадження професійно орієнтованого змісту навчання для більшої залученості здобувачів до майбутньої професії.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Здобуті профільної середньої освіти за професійним спрямуванням має велике значення для підготовки молоді до реального професійного життя. Заклади освіти, що планують здійснювати підготовку здобувачів профільної середньої освіти за професійним спрямуванням, мають дослідити вимоги ринку праці й адаптувати навчання для майбутніх фахівців. У цьому аспекті необхідно виокремити ключові навички та компетенції певної галузі та визначити, які з них роботодавці очікують від молодих спеціалістів, оцінити відповідність освітніх програм сучасним вимогам ринку праці, скоригувати навчальні плани відповідно до реальних потреб галузі, підвищити конкурентоспроможність випускників, адаптуючи навчальний процес до вимог професійного середовища. Відповіді на ці питання допоможуть зрозуміти, які зміни необхідно зробити для зростання якості профільної середньої освіти за професійним спрямуванням та розширення її можливостей.

Використані джерела

- Алексеева, С. (2024а). Дидактичний потенціал профільної середньої освіти України у контексті досвіду країн Європи. *Український педагогічний журнал*, 2, 51–56. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2024-2-51-56>
- Алексеева, С. (2024b). Новації та перспективи в освітніх практиках: неформальна освіта. *Проблеми сучасного підручника*, 1, 6–12. <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2024-32-6-12>
- Алексеева, С. (2024c). Профільна середня освіта професійного спрямування: стратегічні орієнтири та успішні практики. *Профільна середня освіта: виклики і шляхи реалізації* (збірник матеріалів). Київ: Освіта, 138–141. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/740420>
- Головко, М. (2024). Європейські моделі організації профільної середньої освіти. *Профільна середня освіта: виклики і шляхи реалізації* (збірник матеріалів). Київ: Освіта, 16–19.

- Закон України «Про освіту». (2017). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>
- Пригодій, М. (2024). Реалізація профільної середньої освіти професійного спрямування у закладах професійної (професійно-технічної) та фахової передвищої освіти: Наукова доповідь на пленарному засіданні методологічного семінару «Профільна середня освіта: виклики і шляхи реалізації», 4 квітня 2024 р. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 6 (1), 1–6. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2024.6112>
- Сидоренко, В. (2025). Аналітичний звіт про результати проведення Всеукраїнського онлайн-опитування «Підготовка конкурентоспроможних на ринку праці здобувачів ЗП(ПТ)О в умовах профільного навчання (за професіями транспортної галузі). Біла Церква: БІНПО. <http://binpo.com.ua/wp-content/uploads/2025/01/Сидоренко-Аналітичний-звіт-про-результати-онлайн-опитування.pdf>
- Топузов, О., Алексеева, С. (2024). Забезпечення якості загальної середньої освіти: сучасні виклики та можливості. *Проблеми сучасного підручника*, 33, 266–272. <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2024-33-266-272>
- Топузов, О.М., Ляшенко, О.І. & Засєкіна, Т.М. (2023). Про експериментальну роботу Інституту педагогіки НАПН України з реалізації ідей Нової української школи: За матеріалами наукової доповіді на засіданні Президії Національної академії педагогічних наук України, 19 жовтня 2023 р. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 5 (2), 1–8. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5212>
- Фасоля, О. (2024). *Старша профільна школа: кроки до становлення. Версія 2.0*. Київ.
- Шелестова, Л., & Кизенко, В. (2024). Оцінювання результатів навчання у профільній середній освіті за умов змішаного навчання. *Proceedings of the VI International Scientific and Practical Conference «The Latest Developments of Specialists for the Development of Science»* (October 07–09, 2024, Florence, Italy, pp. 119–122). European Conference.

References

- Aliexsieieva, S (2024a). Dydaktychnyi potentsial profilnoi serednoi osvity Ukrainy u konteksti dosvidu krain Yevropy. *Ukrainskyi pedahohichnyi zhurnal*, 2, 51–56. <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2024-2-51-56> (in Ukrainian).
- Aliexsieieva, S. (2024b). Novatsii ta perspektyvy v osvitynikh praktykakh: neformalna osvita. *Problemy suchasnoho pidruchnyka*, 1, 6–12. <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2024-32-6-12> (in Ukrainian).
- Aliexsieieva, S. (2024c). Profilna serednia osvita profesiinoho spriamuvannia: stratehichni oriientyry ta uspishni praktyky. *Profilna serednia osvita: vyklyky i shliakhy realizatsii* (zbirnyk materialiv). Kyiv: Osvita, 138–141. <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/740420> (in Ukrainian).
- Fasolia, O. (2024). *Starsha profilna shkola: kroky do stanovlennia. Versiia 2.0*. Kyiv. (in Ukrainian).
- Holovko, M. (2024). Yevropeiski modeli orhanizatsii profilnoi serednoi osvity. *Profilna serednia osvita: vyklyky i shliakhy realizatsii* (zbirnyk materialiv). Kyiv: Osvita, 16–19. (in Ukrainian).
- Pryhodii, M. (2024). Realizatsiia profilnoi serednoi osvity profesiinoho spriamuvannia u zakladykh profesiinoini (profesiino-tekhnichnoi) ta fakhovoi peredyvshchoi osvity: Naukova dopovid na plenarnomu zasidanni metodolohichnoho seminaru «Profilna serednia osvita: vyklyky i shliakhy realizatsii», 4 kvitnia 2024 r. *Visnyk Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy*, 6 (1), 1–6. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2024.6112> (in Ukrainian).
- Shelestova, L., Kyzenko, V. (2024). Otsiniuvannia rezultativ navchannia u profilnii serednii osviti za umov zmishanoho navchannia. *Proceedings of the VI International Scientific and Practical Conference «The Latest Developments of Specialists for the Development of Science»* (October 07–09, 2024, Florence, Italy, pp. 119–122). European Conference. (in Ukrainian).
- Sydorenko, V. (2025) *Analitychnyi zvit pro rezultaty provedennia Vseukrainskoho onlain-opytuvannia «Pidhotovka konkurentospromozhnykh na rynku pratsi zdobuvachiv ZP(PT)O v umovakh profilnoho navchannia (za profesiiami transportnoi haluzi)*. Bila Tserkva: BINPO, <http://binpo.com.ua/wp-content/uploads/2025/01/Sydorenko-Analitychnyi-zvit-pro-rezultaty-onlain-opytuvannia.pdf> (in Ukrainian).
- Topuzov, O., Aliexsieieva, S. (2024). Zabezpechennia yakosti zahalnoi serednoi osvity: suchasni vyklyky ta mozhlyvosti. *Problemy suchasnoho pidruchnyka*, 33, 266–272. <https://doi.org/10.32405/2411-1309-2024-33-266-272> (in Ukrainian).
- Topuzov, O.M., Liashenko, O.I. & Zasiakina, T.M. (2023). Pro eksperymentalnu robotu Instytutu pedahohiky NAPN Ukrainy z realizatsii idei Novoi ukrainskoi shkoly: Za materialamy naukovoї dopovidі na zasidanni Prezidiї Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy, 19 zhovtnia 2023 r. *Visnyk Natsionalnoi akademii pedahohichnykh nauk Ukrainy*, 5 (2), 1–8. <https://doi.org/10.37472/v.naes.2023.5212> (in Ukrainian).

Zakon Ukrainy «Pro osvitu». (2017). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (in Ukrainian).

Oleh Topuzov, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Full Member (Academician) of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine (NAES), Director of the Institute of Pedagogy of NAES of Ukraine, Vice President of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine.

Research interests: Methodology of pedagogical research, theory and methodology of organizing the educational process in general secondary education institutions.

Viktoriia Sydorenko, Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Director of the Bila Tserkva Institute of Continuing Professional Education, State Institution of Higher Education «University of Educational Management».

Research interests: Professional education, innovative approaches to teaching, professional development of specialists in the contexts of formal, non-formal, and informal education.

Svidlana Aliekseieva, Doctor of Pedagogical Sciences, Chief Researcher at the Department of Didactics, Institute of Pedagogy of NAES of Ukraine.

Research interests: Methodology of pedagogical research, didactics, theory and technologies of teaching.

VOCATIONAL SECONDARY EDUCATION: BETWEEN HOPE AND REALITY

Specialized secondary education is a continuation of the New Ukrainian School reform. The article analyses the possibilities of the New Specialized Secondary Education for Vocational Purposes and explores the expectations of students and employers from its implementation. It is stated that, according to the Law 'On Education' (2017), the acquisition of specialized secondary education is guaranteed in academic or professional fields. Specialized secondary education in a professional field will be provided on the basis of existing vocational educational institutions and institutions of professional higher education. A review of statistics shows that in Ukraine, approximately 35% of 9th grade graduates choose vocational education, while in Switzerland, Germany and Austria, this share is up to 70%.

The article describes a number of benefits for both students, educational institutions and the labor market from the introduction of vocational secondary education. For example, for students, it allows them to gain the knowledge and skills necessary for successful employment in their chosen professions; to form a strong motivation to study, clearly define career goals; promotes the development of professional competencies, practical skills in the implementation of real projects and cooperation with enterprises; early employment opportunities, simplified access to internships and first jobs. And for educational institutions, it means improving the quality of the educational process, updating educational programs in line with labor market requirements, introducing innovative teaching methods and digital technologies; optimizing the educational process with flexible programs that can be adapted to the needs of society; encouraging teachers to develop professionally and cooperate with businesses; improving the material and technical base, attracting investments and grants for the development of specialized training, updating equipment and training resources; meeting the needs of the regional market.

The results of an online survey on the expectations and satisfaction with the state of learning, teaching, and the level of proximity to the professional needs of students and employers are presented.

The article summarizes the recommendations that should be taken into account for vocational secondary education and that are important for preparing young people for real professional life, with a focus on the needs of employers. Such an approach will make it possible to assess the relevance of educational programs to modern labor market requirements, adjust curricula to meet the real needs of the industry, and increase the competitiveness of graduates by adapting the learning process to the requirements of the professional environment.

Keywords: specialized secondary education, professional orientation, online survey of employers, educational needs of students, professionally oriented approach.